

МЕНЕДЖМЕНТ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА РІВНІ СУЧАСНИХ ВИМОГ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

***Анотація.** У статті відображено основні негативні тенденції у Європейському туристичному регіоні. Проаналізовано оптимальні варіанти розвитку українського туристичного потенціалу, а також конкурентоздатність України в Європейському туристичному регіоні. Описано необхідність інтеграції до нього на макро- та мікрорівнях. Проаналізовано динаміку туристичних потоків, що відображає переважання виїзного туризму в Україні. Визначено сильні та слабкі сторони вітчизняної туристичної галузі шляхом проведення SWOT-аналізу розвитку сфери туризму України. Виявлені основні напрями інтеграції України до Європейського регіону у сфері туризму, серед яких розбудова документальної бази туризму, розвиток двосторонніх та багатосторонніх інституційних зв'язків, налагодження системи обміну досвідом між Україною та відповідними структурними елементами Європейського союзу, вирішення питань, пов'язаних з лібералізацією митних та прикордонних формальностей, зміцнення галузі шляхом впровадження фінансово-економічних інструментів, збільшення дохідності туристичної галузі, впровадження соціального захисту, підвищення кваліфікаційного рівня працівників сфери туризму, а також відповідність національної матеріально-технічної бази туризму світовим стандартам.*

***Ключові слова:** Європейський туристичний регіон; туристична галузь; туристичний потенціал; туристичні потоки; інтеграція.*

Y. MAKOHON

**MANAGEMENT IN THE TOURIST DEPARTMENT OF UKRAINE AT
THE LEVEL OF THE MODERN REQUIREMENTS FOR EURO
INTEGRATION**

Annotation. The article shows the main negative trends in the European tourist region. The author analyzes the optimal options for the development of the Ukrainian tourism potential, as well as the competitiveness of Ukraine in the European tourist region. The necessity of integrating into it on macro- and microlevels is described. The dynamics of tourist flows, which reflects the prevalence of outbound tourism in Ukraine, is analyzed. The strengths and weaknesses of the domestic tourism industry were determined through SWOT-analysis of the development of the tourism sector of Ukraine. The main directions of Ukraine's integration into the European region in the field of tourism are determined, among them are the development of a documentary base of tourism, the development of bilateral and multilateral institutional relations, the establishment of a system of exchange of experience between Ukraine and the corresponding structural elements of the European Union, addressing issues related to the liberalization of customs and border formalities, strengthening the industry through the introduction of financial and economic instruments, increasing the profitability of the tourism industry, introducing social improving the qualification level of the tourism industry, as well as the compliance of the national material and technical base of tourism with world standards.

Key words: European tourist region; tourism industry; tourist potential; tourist flows; integration.

МАКОГОН Ю.В.

**МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ НА
УРОВНЕ СОВРЕМЕННЫХ ТРЕБОВАНИЙ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ**

Аннотация. В статье отражены основные негативные тенденции в Европейском туристическом регионе. Проанализированы оптимальные варианты развития украинского туристического потенциала, а также

конкурентоспособность Украины в Европейском туристическом регионе. Описаны необходимость интеграции в него на макро- и микроуровне. Проанализирована динамика туристических потоков, отражает преобладание выездного туризма в Украине. Определены сильные и слабые стороны отечественной туристической отрасли путем проведения SWOT-анализа развития сферы туризма Украины. Выявлены основные направления интеграции Украины в Европейский регион в сфере туризма, среди которых развитие документальной базы туризма, развитие двусторонних и многосторонних институциональных связей, налаживание системы обмена опытом между Украиной и соответствующими структурными элементами Европейского союза, решение вопросов, связанных с либерализацией таможенных и пограничных формальностей, укрепления отрасли путем внедрения финансово-экономических инструментов, увеличение доходности туристической отрасли, внедрение социального защиты, повышение квалификационного уровня работников сферы туризма, а также соответствие национальной материально-технической базы туризма мировым стандартам.

Ключевые слова: Европейский туристический регион; туристическая отрасль; туристический потенциал; туристические потоки; интеграция.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Україна має вигідне географічне положення та багато історико-культурну спадщину, що обумовлює високий потенціал її у туристичній галузі. Серед міжнародних туристичних регіонів лідирує Європейський і наша країна може стати конкурентним його членом однак для цього потребує реформування туристичної галузі та приведення її у відповідність зі світовими стандартами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням туристичного сектору України присвячено багато робіт науковців, серед яких Донченко Л.М., Бережна І.В., Фокін Г.У. та інші. Вони розглядають стан туристичного регіону та проблеми розробки управлінського механізму у цій сфері. Проте особливо

актуальним сьогодні є розвиток туристичної сфери України в умовах євроінтеграції.

Формування цілей статті. Завданням даної статті є дослідження відповідності туристичного потенціалу України потребам та нормативам Європейського союзу, а також розробка напрямів інтеграції України до Європейського туристичного регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз основних туристичних показників (за статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO)) міжнародних регіонів, серед яких міжнародні туристичні прибуття та надходження від туризму, дозволив визначити безперечне лідерство Європейського туристичного регіону. Його ринкова частина складає більш ніж 50%, що, в свою чергу, характеризує високий стан та рівень розвитку туристичної галузі. Однак власна деталізована оцінка динаміки та особливостей розвитку міжнародної конкурентоспроможності Європейського туристичного регіону, яка заснована на аналізі системи одиничних показників, що з різних аспектів характеризує атрактивність регіону, вказує на наявність стримуючих факторів розвитку туристичної галузі регіону, основними серед яких є: екологічна атрактивність (обсяги викидів двоокису вуглеводу, викиди на душу населення, обсяги викидів парникового газу, приріст чисельності населення), комунікаційна атрактивність (показник фіксованого телефонного зв'язку, показник мобільного телефонного зв'язку, фіксована широкосмугова підписка, кількість передплатників, кількість Інтернет-користувачів), стан криміногенної ситуації в регіоні (кількість грабежів, кількість крадіжок, крадіжки зі зламом, викрадення людей), загальний імідж регіону (доходи на душу населення, кількість економічно активного населення, напади на людину, кількість злочинів, рівень безробіття). Безумовно, зниження темпів розвитку за наведеними туристичними чинниками не говорить про дестимулюючий розвиток Європейського регіону. Однак, при подальшому збереженні наявних стримуючих тенденцій можливе поступове зменшення туристичної привабливості та міжнародної конкурентоспроможності

туристичного регіону, що призведе до втрати лідерства серед основних туристичних мегарегіонів світу.

Більш ніж десятиліття провідні місця за туристичними показниками посідають Великобританія, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія. Однак очевидним є той факт, що з кожним роком туристичний продукт Європейського регіону старіє, а відтак зменшується його туристична привабливість. Глобалізаційні процеси світової економічної системи сприяють активізації розвитку міжнародного туризму й в Україні. Українська держава – досить молода туристична дестинація Європи, але наявні туристичні ресурси дають змогу розглядати Україну як конкурентоспроможний туристичний регіон з потужний туристичним потенціалом. Включення України до процесів міжнародного туризму в якості туристичного регіону надасть додатковий динамічний поштовх для розвитку Європейського регіону. Туристична співпраця України має будуватися шляхом її інтеграції до Європейського туристичного регіону, яка потребує від держави серйозних трансформацій в соціально-економічній та політичній сферах, що призведуть до перетворення України на європейську державу. На нашу думку, такий варіант розвитку є найбільш оптимальним для реалізації туристичного потенціалу України та динамічного розвитку країни. В умовах сучасного цивілізаційного процесу вибір Україною європейського напряму співробітництва є цілком об'єктивним. Він (вибір) визначається прогресуючими глобалізаційними процесами, збільшенням значущості туристичного бізнесу, високим рівнем ІТ-технологій, підвищенням ролі інноваційних ініціатив, затвердженням стратегічних засад сталого розвитку, який сприяє економічному зростанню держави, її збагаченню та розширенню можливостей її громадян.

Відомо, що туристична галузь характеризується динамічним розвитком та посідає одне з перших місць серед видів економічної діяльності, яка приносить великий прибуток для країн та держав в цілому. Завдяки своєму географічному положенню, природним та історичним особливостям, активній участі у міжнародному поділі праці, залученні іноземних інвестицій у туристичну галузь,

наявності на внутрішньому ринку високоякісних товарів та послуг, стабільності національної валюти Україна має великі перспективи щодо розвитку не тільки внутрішнього туризму, а й міжнародного. З іншого боку, в регіонах України спостерігається досить незначний економічний результат від туристичної діяльності, що вказує на неефективне функціонування сектору туризму, а також низький рівень конкурентоспроможності національних послуг у порівнянні з пропозицією послуг у міжнародній туристичній індустрії.

На нашу думку, в умовах взаємоінтегрованого світового розвитку найбільш ефективною економічною моделлю є відкритість та єдність економіки, а також розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Варто розуміти, що розвиток України, в тому числі й в туристичній галузі неможливий без міжнародного співробітництва. Відтак, необхідна поступова розбудова туристичної індустрії України, яка була б спроможна інтегруватися до міжнародних туристичних взаємовідносин. Наявні туристичні ресурси, геополітичні параметри та кордони, науково-технологічний, культурний та людський потенціал надає Україні вагомі конкурентні переваги, які в перспективі дозволять зайняти поважне місце з-поміж країн Європейського регіону.

В умовах глобалізації світового господарства, лібералізації міжнародних економічних відносин процеси регіональної інтеграції стають важливою ланкою на шляху повної інтеграції регіональних економік до глобальної системи. Інтеграція України до Європейського туристичного регіону повинна відбуватися на двох рівнях, а саме на мікрорівні (на рівні окремих суб'єктів туристичної діяльності) та макрорівні (на загальнодержавному рівні). Інтеграційний механізм, що відбувається на макрорівні, повинен бути забезпечений конкретними національними суб'єктами туристичної діяльності, які можуть гарантувати просування національного туристичного продукту та його конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Серед суб'єктів, які характеризують українську туристичну індустрію в цілому, виступають крупні туристичні оператори, великі готельні та транспортні підприємства. Метою кожного з наведених туристичних суб'єктів макрорівня є забезпечення та надання

якісного продукту або послуги. Що ж стосується інтеграції країни на мікрорівні, то в такому випадку необхідна активізація участі органів державної влади в формуванні та реалізації національного туристичного продукту. Для цього має здійснюватися підписання двосторонніх угод та інших документів про співробітництво у туристичній галузі, участь та співробітництво зі спеціалізованими міжнародними організаціями з туризму, розширення національного представництва в спеціальних радах, комітетах, які функціонують у складі інтеграційних угруповань, членом яких є Україна або прагне бути. Таким чином, за умов активної взаємодії суб'єктів туристичної галузі на мікро- та макрорівні буде досягнутий рівень міжнародного співробітництва, який забезпечить державі реалізацію туристичного потенціалу на рівні Європейського туристичного регіону. Відтак, можлива інтеграція України до Європейського регіону з конкурентоспроможним національним туристичним продуктом.

Аналіз існуючих проблем формує думку про те, що Україні вкрай необхідно проводити реформування туристичної галузі з метою подолання негативних тенденцій, які стримують формування та розвиток конкурентоспроможного туристичного продукту країни.

Доцільним буде розглянути динаміку туристичних потоків. З 2010-2013 рр. в Україні спостерігалися позитивні тенденції розвитку в'їзного туризму. Так, у 2013 році кількість іноземних туристів, які відвідали Україну, склала 23,01 млн. осіб, що на 1,1 % (або 2,32 млн. осіб) більше, ніж у 2012 році .

Отже, із загальної кількості туристів 9% припадає на іноземних туристів (в'їзний туризм), 72,93% на туристів-громадян України, які виїжджали за кордон (виїзний туризм) та 20% на внутрішніх туристів. Як свідчать дані, впродовж 2013 року кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України, становила 3,4 млн. осіб (на з 1,5% більше, ніж у 2012 році). В цілому за видами туризму в Україні на в'їзний туризм припадає 232,31 млн. осіб (на 6,7% менше, ніж у 2012 році), на виїзний – 2,51 млн. осіб (на 72,9% більше, ніж у 2012 році) та внутрішній – 702,61 тис. осіб (20,3 % більше, ніж у 2012 році).

З використанням результатів дослідження туристичного стану національної економіки проведено аналіз рівня міжнародної конкурентоспроможності України як туристичного регіону, наданого в рамках запропонованої методики оцінки на основі розрахунку інтегральних показників. Результати позиціонування України, отримані в рамках вибірки з 21 країни, що є основними представниками ключових туристичних регіонів світу, зокрема Європейського (до складу якого входить Україна), Американського, Азійсько-Тихоокеанського, Африканського регіонів та регіону Близького Сходу.

Розглянуті показники ефективності туристичної діяльності дозволяють розглядати Україну як привабливу туристичну дестинацію Європейського регіону і констатувати наявні конкурентні переваги. Однак, на сьогоднішній день туристична сфера України характеризується відсутністю комплексного походу до аналізу поточного стану галузі, а також дослідження негативних тенденцій і пошуку шляхів їх вирішення з метою генерації нових напрямків розвитку туристичної сфери. Для більш повного уточнення та всебічного вивчення сильних та слабких сторін вітчизняної туристичної галузі автором проведено SWOT-аналіз розвитку сфери туризму України (табл. 1).

Проаналізувавши основні тенденції розвитку туристичної галузі України та визначивши її місце у рейтингу країн Європейського регіону, констатовано, що незважаючи на усвідомлення важливості туристичного сектора для держави, все ж таки в більшості випадків це проявляється декларативно.

Україна потребує визначення конкретних напрямків співпраці з Європейським регіоном, які дозволять створити сприятливі умови для розвитку міжнародної туристичної конкурентоспроможності, економіки знань та культури. З метою стимулювання міжнародного туризму та створенню сприятливих умов розвитку національної туристичної галузі авторами визначено основні напрями інтеграції України до Європейського регіону у сфері туризму.

Ключовим напрямом інтеграції національної туристичної галузі України до Європейського регіону є розбудова документальної бази туризму, що координує процеси інтеграційної взаємодії України та Європейського туристичного регіону.

SWOT-аналіз туристично-рекреаційного потенціалу України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливе геополітичне розташування та кліматичні умови; 2. Значна історико-культурна спадщина; 3. Наявність диверсифікованих природних та рекреаційних ресурсів; 4. Етнічна строкатість; 5. Забезпеченість матеріально-технічною базою; 6. Географічне положення України у центрі Європи; 7. Активізація конкуренції серед українських туристичних операторів; 8. Достатній рівень розвитку культури відпочинку населення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сезонність туристичного продукту; 2. Недостатнє інвестиційне забезпечення інфраструктури туризму; 3. Недостатнє бюджетне фінансування заходів, які спрямовані на розвиток туристичної та курортної сфери країни; 4. Диспропорція між ціною та якістю туристичного продукту; 5. Нестабільність природно-екологічного стану країни; 6. Проблема накопичення та утилізації відходів виробництва та споживання; 7. Застарілість та зношеність історико-культурних пам'яток; 8. Низький рівень: розвитку транспортної інфраструктури; інформаційних технологій; 9. Невідповідність якості послуг, які надаються світовим туристичним стандартам; 10. Наявність мовного бар'єру серед населення країни; 11. Негативні податкові умови для розвитку малого та середнього бізнесу; 12. Туристична пропозиція є нерівномірною в географічному відношенні;
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження цін на туристичні послуги, за рахунок діяльності в Україні європейських туристичних операторів; 2. Розробка інвестиційних програм для удосконалення туристичної сфери; 3. Збільшення різних туристичних напрямів (зелений, екстремальний, історичний та ін.); 4. Розвиток маркетингової політики в туристичній галузі; 5. Застосування якісної реклами з метою інформування інших держав про Україну в якості туристичного регіону; 6. Розвиток інформаційних систем; 7. Реалізація транскордонного співробітництва у туристичній галузі 8. Підтримка внутрішнього туризму. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільний економічний стан держави; 2. Поступове збільшення ціни на туристичні послуги, зменшення туристичної активності населення; 3. Зміна кліматичних умов; 4. Природні катаклізми; 5. Наявність конкуренції серед країн, які мають суміжні туристично-рекреаційні дані; 6. Нестабільність політичної ситуації в країні.

Ключовим напрямом інтеграції національної туристичної галузі України до Європейського регіону є розбудова документальної бази туризму, що координує процеси інтеграційної взаємодії України та Європейського туристичного регіону.

В рамках запропонованого напрямку необхідно приділити пильну увагу укладанню та здійсненню відповідних міжурядових та міжвідомчих угод про туристичне співробітництво, міжнародних договорів, протоколів, а також перспективних стратегій та програм розвитку, які покликані стимулювати та розширювати можливості туристичної співпраці на міжнародному рівні.

Необхідним є розвиток двосторонніх та багатосторонніх інституційних зв'язків в межах міжнародних туристичних організацій, здійснення євроінтеграційних спрямувань та завдань у галузі туризму, організація та проведення в Україні та за її межами міжнародних заходів, а саме міжнародних семінарів, конференцій науково-практичного, інституціонального або інформаційного характеру, які будуть присвячені вивченню іноземного досвіду туристичних організацій, ознайомленню з новими туристичними ринками та їх туристичним продуктом, визначенню тенденцій розвитку передових технологій у сфері туристичного обслуговування, розробці стандартів та стратегій розвитку туристичної галузі.

Вкрай важливим є налагодження системи обміну досвідом між Україною та відповідними структурними елементами Європейського союзу, а також державними органами, що координують питання туристичної галузі країн-членів Європейського союзу відносно підтримки продуктивності та конкурентоспроможності туристичної діяльності ефективними законодавчими та організаційними важелями, зокрема адаптація чинної національної законодавчої бази у сфері туризму відповідно до директив та стандартів Європейського союзу, створення стандартизованої та сертифікаційної системи для підприємств туристичних послуг, яка відповідає нормам Європейського союзу, організація процедури відповідності якості туристичних послуг світовим туристичним стандартам.

Для розширення міжнародного туристичного співробітництва з Європейським туристичним регіоном необхідним є вирішення питань, пов'язаних з лібералізацією митних та прикордонних формальностей, насамперед це стосується візових процедур для туристів, які подорожують між Україною та усіма державами

Європейського туристичного регіону. Зняття візових бар'єрів Україною призведе до збільшення обсягів туристичних потоків, та, як наслідок, поповнення державного бюджету валютними надходженнями, зміцнення конкурентоспроможності національного туристичного продукту на європейському ринку, розвитку та економічної підтримки регіонів, створенню робочих місць та, загалом, підвищення соціально-економічного, культурного стану життя населення держави.

Одним з основних напрямів інтеграції України до європейського простору є зміцнення конкурентоспроможності туристичної галузі за рахунок впровадження фінансово-економічних інструментів. Економічне стимулювання туристичної галузі можна трактувати як підвищення зацікавленості державних органів влади до галузі туризму, збільшення припливу твердої валюти, поліпшення платіжного балансу та значні надходження до державного бюджету. Галузь туризму безпосередньо впливає на підвищення рівня зайнятості населення країни, сприяє розгалуженню туристичної інфраструктури та розвитку виробництва товарів та послуг, а також регіональним комунікаціям. Також до складових економічного стимулювання з розвитку конкурентоспроможності туристичної галузі варто віднести розробку регіональних програм з наступною їх реалізацією; створення регіональних фондів, які будуть забезпечувати фінансування заходів зі збереження історичних, природних, культурних та інших вагомих ресурсів туристичної галузі. Відтак, Україна з точки зору туристичного регіону матиме можливість використати свій туристичний потенціал набагато ефективніше.

Між тим, в сучасних умовах розвитку туристичної сфери першочерговою метою економічного стимулювання має стати збільшення доходності туристичної галузі України за рахунок ефективного функціонування її території, яка повинна характеризуватися високим рівнем кадрового, організаційного та фінансового потенціалу, та умовами, що зумовлюють розвиток підприємств туристичної індустрії. Стимулювання економічних інтересів суб'єктів туристичної діяльності буде сприяти активізації підприємницьких ініціатив, що матиме позитивний вплив на економічний стан у туристичному регіоні через збільшення валютних

надходжень до державного бюджету за рахунок витрачених коштів туристів, а також через зростання кількості зайнятих у туризмі.

Наступним напрямом інтеграції до європейського туристичного простору має стати впровадження соціального захисту, підвищення кваліфікаційного рівня працівників сфери туризму. Цей напрям забезпечується соціально-психологічними інструментами впливу, які включають стимулювання праці у туристичній галузі, що являє собою наявність суб'єктів та об'єктів мотивації, до яких прийнято відносити органи управління туристичною сферою державного та регіонального рівня та підприємства туристичної галузі. Головною метою органів управління є створення умов для трудової діяльності, які у подальшому дадуть результати, що були заплановані заздалегідь з метою задоволення потреб суспільства. Таким чином, відбувається реалізація механізмів стимулювання, вплив яких обумовлює способи здійснення мотивацій конкретних об'єктів. Важливого значення набуває кадрове забезпечення туристичної галузі України як пріоритетного напрямку розвитку індустрії туризму. На сучасному етапі розвитку національної туристичної сфери гостро стоїть питання професіоналізму та якості підготовки кадрів туристичної індустрії. Внаслідок недостатньої, а в деяких випадках, неякісної освітньої підготовки фахівців з туризму у вищих навчальних закладах формується низький рівень конкурентоспроможності національної туристичної галузі.

Вкрай важливим є відповідність національної матеріально-технічної бази туризму світовим стандартам якості прийому та обслуговування подорожуючих. Задля досягнення відповідних міжнародних норм одним із необхідних заходів має стати запровадження інновацій у розвиток як матеріально-технічної бази туризму, так і туристичного продукту зокрема. Використання сучасних технологій та ефективне управління туристичною інфраструктурою створить об'єктивні підстави для формування конкурентних переваг національної туристичної галузі та, як наслідок, посилить її конкурентні позиції на міжнародному ринку послуг. Вкрай важливим для посилення євроінтеграційних спрямувань України в галузі

туризму є залучення в туристичну індустрію сучасних інформаційних технологій, а також формування PR-комплексу.

Висновки. Таким чином, Україна має перспективи стати повноцінним гравцем на ринку туристичних послуг, однак аналіз сьогоденного стану туристичної галузі показує, що вона потребує значних змін в інституційній, фінансовій, кадровій та інших сферах, а необхідність змін поки що в нашій державі має декларативний характер. Необхідне приведення туристичних послуг до європейських стандартів, обмін досвідом та фінансове стимулювання сфери, оскільки її прибутковість не відповідає потенційним можливостям.

Література:

1. Дубенюк Я.А. Туристичний мультиплікатор як комплексний показник розвитку туристичної галузі. *Регіональні проблеми розвитку та рекреації*: Збірник наук. праць / НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень; Ред. кол.: В. К. Мамотов (відп. ред.) та ін. Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2005. С. 61-69.

2. Макогон Ю.В., Дергачева В.В., Пашко Е.А., Фильянов П.А. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект. Донецк: ДонНУ, 2006. 260 с.

3. Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. науч. тр. / редкол.: Н. Павлов, В. П. Шевченко, А. И. Амоша, Ю. В. Макогон и др. 2006.

4. U.S.: Travel and Tourism Statistics (Inbound). *Office of Travel and Tourism Industries (OTTI)*. URL.: http://travel.trade.gov/outreachpages/inbound.general_information.inbound_overview.html.

References:

1. Dubeniuk Ya.A. Turystychnyi multyplikator yak kompleksnyi pokaznyk rozvytku turystychnoi haluzi. *Rehionalni problemy rozvytku ta rekreatsii*: Zbirnyk tsauk. prats / NAN Ukrainy. In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen; Red. kol.: V. K. Mamutov (vidp. red.) ta in. Donetsk: Yuho-Vostok, Ltd, 2005. S. 61-69.

2. Makohon Yu.V., Derhacheva V.V., Pashko E.A., Fylianov P.A. Hlobalyzatsiya y ekonomycheskoe razvytye: natsyonalnyy aspekt. Donetsk: DonNU, 2006. 260 s.

3. Problemy i perspektivy razvitiya sotrudnichestva mezhdru stranami Yugo-Vostochnoy Evropy v ramkakh Chernomorskogo ekonomicheskogo sotrudnichestva i GUAM : sb. nauch. tr. / redkol.: N. Pavlov. V. P. Shevchenko. A. I. Amosha. Yu. V. Makogon i dr. 2006.

4. U.S.: Traveland Tourism Statistics (Inbound). *Office of Traveland Tourism Industries (OTTI)*. URL.: http://travel.trade.gov/outreachpages/inbound.general_information.inbound_overview.html.